

teriae integram subsistentiam compositi; non privatur autem forma sua informatione et unione ad materiam propter assumptionem, ut per se notum est; ergo ille modus complens subsistentiam ex natura rei distinctus est ab actuali informatione, quia, ut in superioribus traditum est, nullum est certius signum talis distinctionis, quam realis separatio unius ab alio, etiamsi mutua non sit. Nec video quo modo possit huic rationi satisfieri, nisi, per assumptionem irrationalis seu inanimatae naturae non uniri subsistentiam divinam toti naturae creatae per se primo, seu secundum se totam, sed tantum secundum materiam. Verumtamen haec evasio est in Theologia improbabilis, et plus quam falsa, ut in libris de Incarnatione suis locis ostendimus. Et praeterea non solvit difficultatem; nam si unio fit ad materiam, ergo privatur materia sua subsistentia partiali; ergo non potest in forma materiali manere aliquis modus qui ad rationem vel complementum subsistentiae pertineat, quia talis modus directe ac praecise respicit modum subsistentiae materiae, et illum quasi actuat, et ab illo omnino pendet, ut ostensum est; ergo revolvimur cum eadem efficacia in rationem factam, scilicet, quod talis modus est separabilis ab actuali informatione, et consequenter ex natura rei distinctus ab illa.

46. Atque hinc sumi potest metaphysica ratio et propria hujus rei; nam, sicut in integra natura composita distinguimus entitatem naturae a completo modo subsistentiae, ita in ipsa materia distinguimus essentialem entitatem, ratione cujus est pars essentiae seu naturae compositae, et partialem modum subsistentiae, ratione cujus componit integram subsistentiam totius. Sic ergo in substantiali forma intelligitur essentialis entitas formae, quae est pars essentiae et naturae compositae; et haec est quae informat materiam ut est etiam pars naturae, et haec actualis informatio nullo modo pertinet ad rationem subsistentiae, sed praecise ad compositionem naturae, ut patet etiam in Christi humanitate, quae includit informationem animae rationalis absque ullo vestigio subsistentiae creatae; ergo haec informatio ut sic nullo modo pertinet ad complementum subsistentiae; ergo oportet aliquid aliud adjungere ex parte formae. Alioqui sequetur in materiali natura completa nihil esse quod ad rationem subsistentiae pertineat, praeter incompletam subsistentiam materiae, quod in superioribus improbatum est.

47. Dicitur fortasse, his rationibus recte probari aliquid aliud adjungendum esse ex parte formae, praeter unionem cum materia, quatenus utraque est pars essentiae vel naturae; hoc tamen nihil aliud esse praeter unionem existentiae formae ad subsistentiam materiae. Nam, sicut in materia distinguuntur ex natura rei essentia et subsistentia partialis, ita in ipsa forma distinguitur unio ad essentiam materiae ab unione ad subsistentiam; et per assumptionem hypostaticam una separatur ab alia; nam forma sanguinis Christi unita mansit essentiae materiae, non tamen subsistentiae propriae ejus, cum illam non habuerit; ergo hoc satis est ad efficaciam rationis factae, et ut intelligatur subsistentia materialis naturae compleri per solam hanc unionem existentiae formae ad subsistentiam materiae. Sed haec responsio nullo modo potest consistere; nam si recte consideretur, introducit in naturali compositione suppositi ex forma et materia quemdam modum hypostaticae unionis, quod quam sit incredibile et improbabile, per se satis patet. Declaratur autem assumptum, quia unio hypostatica nihil aliud est quam unio unius substantiae seu existentiae substantialis ad subsistentiam alterius, ut per eam terminetur; hoc autem attribuitur formae materiali, cum dicitur per suam existentiam uniri subsistentiae materiae, ut per eam terminetur. Nec refert quod forma illa non sit integra substantia, sed partialis; nam etiam anima rationalis est partialis substantia, et nihilominus unio ejus ad subsistentiam alterius est vera unio hypostatica. Neque etiam obstat quod subsistentia materiae sit incompleta, imo tanto erit mirabilior unio.

48. Unde optimum conficitur argumentum. Nam subsistentia completa tantum potest naturaliter terminare completam naturam et jus est subsistentia, quam intime afficit; ergo subsistentia incompleta tantum potest naturaliter terminare illam incompletam naturam, quam intime afficit, ut modus ejus intrinsecus, non realiter, sed modaliter tantum ab illa distinctus; ergo subsistentia materiae ita adaequate terminat intensive et extensive (ut alias Cajetanus loquitur) partialem naturam materiae, ut non possit saltem naturaliter terminare existentiam formae, neque e converso existentia formae possit quasi hypostatice uniri subsistentiae materiae. Quin potius, si velimus argumentum retorquere, ex illa positione sequitur subsistentiam materiae non

esse incompletam; nam si talis est, ut per eam terminetur existentia materiae et formae, et consequenter existentia totius naturae integre, quid illi deest quominus completa subsistentia sit? Unde ex illa sententia etiam sequitur, in toto materiali composito non esse aliam subsistentiam, vel complementum subsistentiae praeter subsistentiam materiae; nam unio existentiae ad subsistentiam non est complementum subsistentiae, sed solum via vel quasi conditio necessaria, ut existentia unius per alienam subsistentiam terminetur, ut patet in Christi humanitate et unione ejus ad Verbum.

49. Quapropter nihil etiam obstat, si quis respondeat, subsistentiam materiae non esse alienam formae substantialiter unitae ipsi materiae, et ideo unionem illam non esse similem hypostaticae unioni, quae est ad alienam subsistentiam; sicut e contrario multi censent subsistentiam esse solius formae, praesertim in homine, et ad illam uniri essentiam et existentiam materiae. Hoc (inquam) non obstat; nam, cum materia sit realiter distincta a forma, et imperfectam habeat subsistentiam, tantumque sibi commensuratum, satis est aliena et extrinseca ipsi formae, ut non possit terminare subsistentiam ejus, nisi interveniente aliqua praeternaturali unione. Praesertim cum in superioribus ostensum sit, subsistentiam unicuique rei connaturalem non esse rem distinctam ab illa, sed modum intrinsecum illius. Illa vero opinio, quae tribuit formae totam subsistentiam, supponit subsistentiam esse rem simplicem, et realiter distinctam, tam a materia quam a forma, et non esse terminum existentiae, sed vel existentiam ipsam, vel conditionem ad illam praerequisitam, quae principia nos non admittimus. Et juxta illa magis consequenter attribuitur subsistentia formae vel ut radici, respectu materialium formarum, vel etiam ut primo quasi subjecto respectu animae rationalis; in nulla vero sententia dici probabiliter potest, quod subsistentia materiae terminet hypostatice existentiam formae, aut quod integra subsistentia totius compositi materialis compleatur per solam unionem existentiae formae ad materiae subsistentiam.

50. Concludimus ergo, sicut in materia praeter entitatem essentiae ejus, quae est quaedam partialis natura, datur modus quidam partialis et incompletus, qui est ultimus terminus existentiae ejus, ita in forma materiali praeter entitatem essentialem ejus,

quae est altera partialis natura, dari modum alium partialem ex natura rei distinctum ab illa, qui est terminus existentiae ejus; et sicut ex essentiis partialibus materiae et formae inter se unitis consurgit integra et completa natura, ita ex illis duobus modis materiae et formae inter se etiam unitis consurgere integram subsistentiam totius materialis naturae. Rursus conveniunt in hoc illi duo partiales modi, quod uterque petit ex natura sua unionem cum altero, adeo ut naturaliter neuter possit sine altero conservari. Differunt tamen, quod modus materiae non innititur alteri, ut sustentanti, sed solum requirit illum quasi ultimum actum seu complementum suum. Unde ulterius fit, ut talis materiae modus non requirat determinate hunc vel illum modum formae, sed quacunque forma vel modo formae contentus sit, et successive possit idem permanere sub diversis formis et modis earum. Ex quo etiam colligitur, talem modum non terminare seu afficere materiam, praecise ut unitam huic vel illi formae, sed secundum se; quandoquidem variata quacunque unione ad formam, ille modus existendi perseverat in materia secundum se. Haec vero omnia longe aliter contingunt in materiali forma. Nam imprimis, sicut haec forma habet entitatem innixam materiae, ita modus existendi ejus innititur modo existendi materiae, et ab eo quasi fulcitur vel sustentatur. Ex quo fit ut sit ab eo inseparabilis, ita ut determinate pendeat hic modus formae ab hac subsistentia materiae, nec possit aut variare hoc sustentaculum, et quasi migrare in aliud subjectum, aut omnino sine illo permanere. Rursus hinc conjectamus, hunc modum formae non afficere ipsam secundum se, sed tantum ut unitam materiae. Non quod non adhæreat (ut sic dicam) intime ipsi formae et existentiae ejus, quam terminat; id enim dici non potest; alioqui superfluum esset talis modus, neque haberet proportionatam entitatem, quam immediate afficeret; sed quod non consequatur formam, neque illam afficiat nisi ut unitam materiae; nam, sicut illa forma secundum se non est naturaliter capax existentiae, sed tantum ut unita, ita etiam nec terminum seu modum existentiae habet, nisi ut unita. Itaque sicut materia prima ordine naturae supponitur formae, ita etiam eodem naturae ordine in ea praesupponitur modus subsistentiae ejus; forma vero materialis primo intelligitur uniri materiae,

et in illa secum afferre modum, quo cum materia componat rem complete subsistentem, quem modum habere non potest, nisi prout unita est tali materiæ; et ideo dicitur non afficere illam secundum se, sed prout unitam.

51. Et propter has differentias vocamus modum illum materiæ partialem subsistentiam, et materiam secundum se subsistentem constituere dicimus; modum autem formæ non vocamus subsistentiam, etiam incompletam et partialem, sed complementum quoddam integræ subsistentiæ, quod non constituit hujusmodi formam secundum se subsistentem, sed cum subsistentia materiæ complet integrum terminum totius suppositi complete subsistentis. Quod si quis contendat, illum etiam modum formæ appellandum esse partialem subsistentiam, eo quod sit quasi pars subsistentiæ totalis, primum infirma ratione nitetur, ut jam ostensum est. Deinde solum in modo loquendi a nobis, et a communi usu philosophorum discrepabit; nam (quod ad rem pertinet) negari non potest, quin ille modus innitatur materiæ, et ab illa pendeat. Ac denique absolute ac simpliciter nemo potest dicere materialem formam subsistere ratione illius modi, sed solum esse in toto, quod in ea subsistit. Declaratur hoc denique ex modo existendi, quem haberet forma materialis, si per divinam potentiam separata conservaretur, et ex differentia inter modum quem tunc haberet, et quem habet unita materiæ. Si enim Deus conservet animam equi separatam a materia, et illi conferat positivum modum per se essendi, sicut confert quantitatem consecratam in Eucharistia, ille modus differet a modo existendi, quem habet illa anima unita materiæ in duobus. Primo, quia ille modus non habet ex se ordinem ad materiam, ratione cujus ab illa pendeat; secundo, quia directe repugnat cum unione talis animæ ad materiam, quia talis anima non potest uniri materiæ nisi cum dependentia ab illa, quæ dependentia repugnat cum illo modo existendi, sicut modus, quem habet quantitas separata, repugnat cum actuali inhærentia. At vero modus existendi, quem materialis anima habet naturaliter, non repugnat unioni, et dependentiæ, seu inhærentiæ in materia; imo natura sua illam postulat, et ideo talis modus non est subsistentia; ille autem quem haberet illa anima in prædicto casu separationis, revera esset subsistentia. Quia esset modus substantialis, sicut et existentia, quam terminat; et esset

modus per se essendi impossibilis inhærentiæ; quid ergo illi deesset ad rationem subsistentiæ?

52. Dices: illa subsistentia essetne totalis, an partialis? non enim videtur primum, cum sit tantum in natura partiali; nec secundum, quia non est apta componere unam subsistentiam totalem. Circa hoc multa dici possent, quæ breviter insinuabo. Primum est, non repugnare partialem naturam subsistere per subsistentiam integram et completam, cum Christi anima subsistat per subsistentiam Verbi, quod saltem in triduo certissimum est; sic ergo dici potest illa subsistentia talis animæ esse quasi totalis, quia non est apta ad componendam aliam subsistentiam, sed in se est indivisibilis. Secundum est, talem subsistentiam simpliciter in sua entitate esse imperfectam, et hoc sensu dici posse incompletam, non quia ordinetur ad complendam aliam subsistentiam, sed quia tantum est apta ad terminandam incompletam naturam. Sicut modus per se quantitatis separata non est partialis proprie, quia non ordinatur ad componendum alium; tamen est quid imperfectum, et incompletum in se, sicut etiam motus est in se quid incompletum, licet non ordinetur ad componendum alium motum; et hæc duo vera sunt. Tertium vero posset aliquis addere, scilicet, posse a Deo fieri, ut talis anima, conservata illa subsistentia, uniatur materiæ, et tunc illa subsistentia cum subsistentia partiali materiæ componeret unam; quod si hoc verum est, propriissime dicitur illa subsistentia partialis. Hoc tamen mihi non probatur, quia existimo materialem formam non posse uniri materiæ, nisi per unionem includentem dependentiam a materia, et inhærentiam, quæ subsistentiæ repugnat, ut supra dixi; forma enim non potest aliter informare, quam natura sua apta sit, quia causalitas formalis non potest suppleri aut variari in eadem forma; at vero materialis forma non est apta informare, nisi inhærendo suo modo; quare impossibile est ut informet subsistendo. Nisi fortasse adjuncto novo miraculo, quod talis forma simul afficiatur modis oppositis, et ex natura rei repugnantibus, quod in his modis ita proxime oppositis, ut sunt per se esse, et inhærentia, non existimo esse possibile, nisi constituendo eandem rem bis in rerum natura, seu in diversis locis. Videantur quæ de hac re tetigimus in tom. 1 tertiæ partis, disp. 14, sect. 1 et 3.

Satisfit argumentis in principio positis, et incommunicabilitas subsistentiæ declaratur.

53. Argumenta, seu rationes dubitandi in principio sectionis positæ priori loco, non sunt a nobis solvendæ; probant enim et confirmant sententiam a nobis propositam. In his vero, quæ posteriori loco positæ sunt, attingitur difficultas alia, præcipue intenta in hac sectione, scilicet, quo modo subsistentia creata dicatur incommunicabilis; hoc enim esse de ratione suppositi certissimum est ex omnium Theologorum sententia, in principio 3 lib. Sentent., et 3 part. D. Thom. Quo sensu dixit etiam Boetius, personam esse rationalis naturæ individuum substantiam, id est, incommunicabilem, ut omnes exponunt. Subsistentia ergo creata, quæ suppositum semper constituit, incommunicabilis etiam esse debet; nam si ipsa communicabilis esset, quomodo posset rem incommunicabilem reddere? Hæc autem incommunicabilitas videtur repugnare cum his quæ diximus de compositione subsistentiæ, et de unione unius subsistentiæ cum illa, quia omnis compositio fit per quamdam communicationem; oportet ergo verum sensum hujus incommunicabilitatis aperire.

54. Est ergo primo considerandum, varios esse modos communicationis, et non omnes excludi ex vi subsistentiæ seu suppositi. Est enim imprimis quædam communicatio extrinseca intentionalis, seu in genere causæ finalis, quo modo finis seu bonum dicitur communicare seipsum, alluciendo ad sui dilectionem; et hoc modo constat subsistentiam et suppositum esse communicabilia; nam dicunt perfectionem aliquam per se amabilem. Alia est communicatio etiam extrinseca, sed realis et effectiva, quomodo causa efficiens dicitur se communicare suis effectibus, et hoc etiam modo clarum est non esse de ratione suppositi, ut sit hoc modo incommunicabile. Imo vero ad suppositum maxime pertinet hoc modo se communicare; nam (ut aiunt) actiones sunt suppositorum, et subsistentia, quamvis non sit propria ac formalis ratio hujus communicationis, non tamen excludit illam, imo est conditio necessaria ad hanc communicationem. Rursus est alia communicatio intrinseca et formalis; voco autem formalem, non tantum illam quæ est in genere causæ formalis, sed omnem illam in qua res communicat vel præbet alicui suam-

met entitatem seu formalitatem, quomodo etiam materia dicitur intrinsece ac formaliter se communicare composito. Hæc vero communicatio potest etiam esse multiplex; quædam est secundum rationem tantum seu communitatem rationis, quomodo species, genera, et alia superiora prædicata dicuntur communicari inferioribus. Et hanc communicationem excludit imprimis incommunicabilitas suppositi et subsistentiæ, sed non est propria ejus, sed communis cuilibet rei singulari; nam quælibet res singularis, sive sit natura, sive suppositum, non potest pluribus inferioribus communicari. Imo ipsummet suppositum, vel subsistentia in tantum est hoc modo incommunicabilis, in quantum in re ipsa singularis est; nam ipsa ratio subsistentiæ, vel suppositi, prout abstracte concipi potest, communicabilis est secundum rationem, ut indicavit D. Thomas, 1 part., quæst. 29, art. 1, ad 1.

55. Alia est communicatio realis ejusdem rei singularis ad plura supposita, vel plura entia realiter distincta. Quæ potest dupliciter intelligi, scilicet, vel per identitatem, vel per unionem tantum. Priori modo non reperitur talis communicatio extra divinam naturam. Unde incommunicabilitas huic communicationi opposita, convenit quidem omni subsistentiæ finitæ, non tamen ex eo præcise quod subsistentia singularis est, sed ex eo tantum quod finita est. Nam divina natura, licet sit singularis et essentialiter subsistens, realiter communis est tribus personis realiter distinctis, secundum totam suam perfectionem, et ipsamet subsistentiam absolutam; et e converso, omnis res finita, etiamsi non sit subsistens, est incapax hujus communicabilitatis respectu plurium et distinctarum rerum per identitatem; provenit ergo hæc incommunicabilitas ex limitatione. Quanquam autem hæc sit sufficiens ratio, et adæquata respectu creaturarum, non tamen respectu omnium rerum, quia divinæ personæ secundum proprias relationes seu proprietates personales sunt hoc modo incommunicabiles per identitatem, non propter limitationem, sed propter relativam oppositionem, vel originis; ab hac enim provenit distinctio divinarum personarum, et consequenter incommunicabilitas unius respectu aliarum; nam respectu inferiorum rerum potius provenit ex eminentia et infinitate, ratione cujus non possunt identificari cum rebus finitis et inferioribus, ut per se notum est.

56. Alia vero communicatio realis unius et ejusdem rei singularis respectu plurium et distinctarum, non per identitatem, sed per unionem tantum, naturaliter saltem loquendo, repugnat supposito et subsistentiæ creatæ; unde hoc sensu etiam incommunicabilitas, tali communicationi opposita, est de ratione illius. Imo, juxta probabilem opinionem Theologorum, etiam supernaturaliter, seu per divinam potentiam, omnis subsistentia creata est incommunicabilis non solum pluribus suppositis, quod indubitatum est, sed etiam pluribus naturis; subsistentia enim creata ita est alligata (ut sic dicam) propriæ naturæ, quam terminat, ut nulli alteri communicari possit, quod aliis verbis dici solet, suppositum creatum ita esse imperfectum, ut non possit alienam naturam assumere aut terminare. Quam incommunicabilitatem non habet divina persona, aut subsistentia; potest enim pluribus naturis communicari per hypostaticam unionem, saltem supernaturaliter; naturaliter enim id fieri non potest; nam, licet esse hoc modo communicabilem connaturale sit divinæ personæ vel subsistentiæ, ipsa tamen communicatio nulli naturæ creatæ potest esse connaturalis, cumque fieri debeat per mutationem creaturæ, et non Dei, necessario sequitur, ut per eam mutationem, vel actionem supernaturalem fieri possit. Unde fit hanc incommunicabilitatem absolute sumptam non esse de ratione suppositi ut sic, sed de ratione suppositi creati. Imo in ipsomet supposito creato non oritur ex aliqua conditione ad rationem suppositi pertinente; nam aliis etiam rebus convenit, quæ non sunt supposita. Una enim forma non potest naturaliter esse in diversis materiis adæquate, nec una materia sub diversis formis inter se repugnantibus, neque unum accidens in distinctis subjectis, neque una natura in distinctis suppositis, et sic de aliis. Quod ergo subsistentia creata non possit naturaliter communicari pluribus rebus, seu naturis, ex eo provenit, quod limitata est et finita; ex eadem enim radice similis incommunicabilitas reperitur in omnibus exemplis adductis, et in aliis rebus aut modis similibus. Quod vero etiam supernaturaliter eadem subsistentia creata incommunicabilis sit multis naturis, etiam existimatur provenire ex limitatione ejus; sed quia hæc communis ratio non sufficit, ut opinor, addendum est id oriri ex propria imperfectione subsistentiæ creatæ, scilicet, quia solum est modus natu-

ræ, quam terminat, et non res omnino ab illa distincta. Est enim intrinsecum huic modo, ut solam illam rem afficere possit, quam modificat, quia in suo modo afficiendi dicit quamdam identitatem cum re quam afficit. Unde hoc non est proprium subsistentiæ, sed commune omnibus modis, tam substantialibus, quam accidentalibus; quam rem latius tractavi in 1 tom. tertiæ partis, disput. 13, sect. 4.

57. *Quid sit communicatio formalis, et quibus rebus possit convenire.* — Perro præter communicationem unius rei respectu plurium, potest intelligi communicatio unius rei respectu alterius per formalem unionem, vel conjunctionem aliquam, ut forma communicatur materiæ, et materia formæ, et sic de aliis. Atque hoc modo nulla esse videtur res creata (ut divina omittamus) omnino incommunicabilis; quanquam enim non omnis res omni modo communicari possit, nulla tamen videtur esse res quæ non sit aliquo modo communicabilis. Nam, ut dicebam, materia communicatur formæ, et forma materiæ, et accidens communicatur subjecto et subjectum accidenti, et (quod ad rem præsentem spectat) subsistentia communicatur naturæ, cui intime conjungitur, eam terminando, et natura communicatur supposito, cujus est forma et essentia, et ipsi etiam subsistentiæ communicatur, siquidem illi unitur. Unde concludi videtur, incommunicabilitatem absolute sumptam non posse esse de ratione subsistentiæ, etiam creatæ, sed sub aliqua determinata ratione vel limitatione.

58. Quod ut declarem, advertendum est, aliud esse loqui de supposito, aliud de quacunque re creata subsistente, aliud denique de subsistentia ipsa completa vel incompleta. Suppositum enim absolute dictum significat substantiam completam et totalem, atque omnino determinatam in genere substantiæ. Unde suppositum creatum, ut tale est, omnino est incommunicabile, quia neque ulterius determinari potest, aut quasi contrahi, vel modificari in genere substantiæ, et quamvis accidentia recipiat, quibus communicari videtur, non tamen recipit illa secundum subsistentiam suam, sed secundum naturam; cujus signum est, quia, ablata subsistentia, eadem accidentia manent, præterquam quod hæc communicatio accidentium est in alio genere, et valde extrinseca. Non potest autem suppositum creatum communicari secundum subsistentiam suam alteri na-

turæ substantiali, non solum naturaliter, verum nec supernaturaliter, ut diximus, atque ita est omnino incommunicabile. Formaliter autem ac propriissime, et quatenus suppositum est, est incommunicabile alteri supposito, non solum creato, sed etiam divino, ut ab eo sustentetur seu terminetur; nam in ratione sua includit quod sit ultimo terminatum; hæc ergo incommunicabilitas est propria suppositi, ut suppositum est. Unde etiam divinis et increatis suppositis convenit; nam, licet suppositum divinum communicabile sit creatis naturis, non tamen ut ab eis terminetur, sed ut eas terminet, et quasi in eo sustineat.

59. Neque huic incommunicabilitati obstat, quod cum una aqua, verbi gratia, unitur alteri, ex duobus suppositis integris fit unum, atque ita videtur unum suppositum substantialiter uniri et communicari alteri ad componendum unum tertium. Hoc (inquam) non obstat, quia cum dicitur suppositum incommunicabile, intelligitur formaliter, seu cum compositione, id est, manens suppositum; nam si amittat rationem seu complementum suppositi, id quod reliquum est, communicari poterit, saltem ut pars toti vel comparti. Atque ita contingit in prædicto exemplo; nam cum aqua unitur aquæ, utraque amittit aliquem ultimum terminum terminantem et complementem rationem totius, seu totalis substantiæ, quam suppositum significat, et ambæ acquirunt communem terminum, in quo uniuntur per modum partium; et ideo quæ uniuntur, non sunt supposita, sed potius ut uniantur, desinunt esse supposita, atque ita semper verum est, suppositum ut suppositum esse incommunicabile, vel (ut ita dicam) inunibile substantialiter alteri supposito. Diximus autem superius, substantias, quæ sic uniuntur, non amittere totam subsistentiam quam antea habebant, sed solum indivisibilem terminum ejus; ex quo fit, ut partes aquæ post unionem inter se possint dici subsistentes, non tamen supposita; nam denominatio subsistentis indifferens est ad totum, et ad partes quæ participant subsistendi modum, seu ad rem completam et incompletam; denominatio autem suppositi, sicut et personæ, est solius substantiæ completæ, et plene constitutæ in suo genere. Quod ex communi usu horum nominum constat. Sic enim, ut notavit D. Thom., 1 part., quæst. 29, art. 1, ad 5, anima rationalis etiam separata, licet subsis-

tat, non est persona, quia est substantia incompleta, sicut nec manus (inquit) nec quæcunque alia partium hominis. Quod si quis dicat saltem posse vocari suppositum incompletum, sicut nonnulli appellant animam semipersonam, respondendum est id solum pendere ex usu vocis, ideoque esse illam locutionem impropriissimam, et in rigore falsam; nam cum dicitur suppositum incompletum, involvitur repugnantia in ipsis terminis secundum propriam significationem eorum; nam suppositum non significat nisi substantiam completam. Verum est, D. Thomam interdum indicare illam distinctionem, non tamen sub nomine *suppositi*, sed *subsistentis*, et hoc aliquid, ut patet 1 p., quæst. 75, art. 2, ad 1, ubi ait: *Hoc aliquid potest accipi dupliciter, uno modo pro quocunque subsistente, alio modo pro subsistente completo in natura alicujus speciei; primo modo excludit inhærentiam accidentis, et formæ materialis, secundo modo excludit imperfectionem partis; unde manus posset dici hoc aliquid primo modo, sed non secundo modo, et idem est de anima.*

60. *Subsistentia absolute non reddit omnino incommunicabilem naturam.* — Quocirca, loquendo de subsistente ut sic, non includit eam omnimodam incommunicabilitatem, quam includit suppositum. Nam in divinis natura subsistens, etiamsi sit perfectum et completum ens, communicabilis est tribus suppositis, non ut ab eis pendeat, nec quia illis indigeat ut subsistat, sed propter suam infinitatem, ratione cujus communicatur multis suppositis ineffabili quodam modo, per summam identitatem et simplicitatem. In creaturis autem non habet locum ille modus communicationis, et ideo si res subsistens sit etiam completa, est omnino incommunicabilis, ac suppositum. Res autem incompleta subsistens potest esse communicabilis per modum partis, dummodo talis communicatio non sit per inhærentiam, nam hæc repugnat cum modo subsistendi, ut dictum est; unio autem per modum partis non repugnat rei subsistenti incompletæ seu partiali, cum possit dari subsistentia extensa, et constans ex partibus, ut ostensum est.

61. *Quæ incommunicabilitas de ratione subsistentiæ.* — Atque ita facile constat quid dicendum sit de subsistentia ipsa in abstracto sumpta; nam, generatim loquendo, de ratione illius tantum est illa incommunicabilitas, quæ opponitur inhærentiæ, seu inexistentiæ, quæ opponitur inhærentiæ, seu inexistentiæ.

stentia in alio sustentante; loquendo vero in particulari de subsistentia completa, quæ in rebus creatis semper est suppositivitas, vel personalitas, illa potest dici aliquo modo communicabilis ut quod, incommunicabilis vero ut quo, si metaphysicorum more loquamur; illa enim quatenus est actus quidam naturæ cui adjungitur, communicatur illi, et hoc sensu dicitur communicabilis ut quod; constituit tamen rem omnino incommunicabilem, tum per modum formæ inhærentis, quatenus subsistentia est, tum etiam per modum partis, quatenus completa est, et hoc modo dicitur incommunicabilis ut quo. Unde consequenter habet, ut etiam ut quod, sit incommunicabilis cæteris rebus, præterquam suæ propriæ naturæ, et ut illi etiam non sit communicabilis per inhærentiam, sed per intimam quamdam modificationem et identitatem. Duobus præterea modis intelligi potest subsistentiam creatam et completam esse incommunicabilem ut quo, seu (quod idem est) esse rationem constituentem rem incommunicabilem. Primo, respectu ipsius constituti per ipsam, ut sic; et hoc est certissimum, quia illud constitutum est suppositum, quod, ut tale est, omnino est incommunicabile, ut declaravimus. Secundo, respectu naturæ, quam terminat, id est, quod non solum suppositum ipsum, sed etiam naturam semel terminatam reddat incommunicabilem alteri supposito, seu incapacem alterius subsistentiæ. Et hoc quidem, si solum secundum naturæ leges, et capacitatem naturalem intelligatur, est certissimum, et per se notum. Si autem in ordine etiam ad divinam potentiam, res est incerta, quamvis probabile sit hoc etiam modo reddi prorsus incommunicabilem naturam creatam, propria subsistentia terminatam. Quamvis nec de natura divina, nec de creata terminata personalitate divina, id verum habeat, de qua re dixi 1 tom. tertiæ partis, disputat. 13, sect. 2. De subsistentia denique incompleta dicendum est, constituere rem incommunicabilem per modum inhærentis, non tamen per modum partis; nam, hoc ipso quod incompleta est, potest esse pars; et ideo illi non repugnat communicatio per modum partis, ut satis ex superioribus constat.

62. *Duplex modus incompletæ subsistentiæ.*—Solum occurrit ultimo advertendum, dupliciter esse posse subsistentiam incompletam, scilicet, vel ex se et intrinsece, vel ex accidente et (ut ita dicam) ratione status. Priori

modo est incompleta subsistentia animæ rationalis, vel materiæ primæ; et ideo, sive anima sit conjuncta, sive sit separata, semper subsistentia ejus est incompleta, semperque est communicabilis, neque post separationem habet aliquem modum positivum, communicationi repugnantem; et propter hanc etiam causam non est suppositum. Posteriori autem modo est incompleta subsistentia partis aquæ, quando unita est alteri parti, quia solum propter statum non est terminata proprio et incommunicabili termino. Ac propterea si separaretur, acquireret talem terminum, estque verum suppositum habens subsistentiam completam. Atque ita satis constat quo modo subsistentia incommunicabilis sit, et qua ratione hæc proprietas non repugnet divisibilitati ejus, seu compositioni ex partibus; et ita etiam sufficienter satisfactum est argumentis in principio sectionis positus.

SECTIO VI.

Quam causam efficientem et materialem habeat subsistentia.

1. Ex his, quæ hactenus diximus de formali ratione subsistentiæ, explicata sunt fere omnes proprietates, et variæ divisiones ejus, nimirum in incompletam et completam, in spiritualem et materialem, in simplicem et compositam, seu divisibilem et indivisibilem. Solum ergo superest dicendum in præsentem sectione de causis ejus, et in sequenti de ejus effectibus. Inter causas autem subsistentiæ, finalis declarata est, explicando munus et necessitatem ejus; formalis autem nulla est, quia ipsa subsistentia est quasi forma, vel actus ultimus in suo genere; solum ergo dicendum superest de efficiente, et obiter aliquid attingemus de materiali.

2. *Subsistentia omnis creata Deum requirit efficientem.*—Duo ergo sunt certa circa efficientem causam subsistentiæ. Primum est, necessariam esse aliquam causam, a qua omnis subsistentia rerum creatarum fiat. Patet, quia hæc subsistentia est aliquid reale, et non est quid increatum aut æternum; ergo necesse est ut ab aliquo agente habeat suum esse, qualecumque illud sit. Secundum est, subsistentiam uniuscujusque rei ab ea causa efficiente fieri, a qua fit res ipsa quæ subsistit, seu natura illa quam terminat subsistentia; itaque in Angelis, et rebus omnibus quæ per creationem fiunt, Deus ipse est causa efficiens subsistentiæ; in his autem

quæ fiunt per generationem, generans ipsum a quo res genita fit, etiam confert illi subsistentiam. Hoc constabit magis ex dicendis, nunc breviter probatur, quia tam creatio quam generatio, per se primo et immediate tendit ad rem subsistentem, ut sic; ergo necesse est ut efficiens creationem vel generationem, efficiat aliquo modo subsistentiam sui effectus. Difficultas vero est etiam duplex: prima, an causa creans vel generans rem subsistentem, se sola, et eadem omnino actione, qua confert illi existentiam, conferat etiam subsistentiam; secunda, esto actio sit aliquo modo diversa, an sit immediate a solo efficiente existentiam rei, vel an illam efficiat mediante ipsamet natura, cujus est subsistentia.

Qua actione fiat subsistentia.

3. *Aliquorum sententia.*—Circa priorem partem multi sentiunt eadem omnino actione fieri ab eodem agente totam rem subsistentem cum subsistentia ipsa et existentia. Quæ sententia videtur sumi ex D. Thoma, 1 part., quæst. 45, art. 4, ubi ait, creari et fieri esse proprium rei subsistentis, quia ejus est fieri cujus est esse; illius autem proprie est esse, quod est subsistens; nam illud est, quod habet esse; ergo sentit D. Thomas, unicam esse actionem, qua fit res subsistens, ut sic, per quam subsistentia ipsa comproducitur seu concreatur. Quod testimonium non solum D. Thomæ auctoritatem, sed etiam efficacem rationem continere videtur. Et confirmatur, nam quando accidens fit in subjecto, eadem actione fit entitas accidentis, et actualis inhæsiō, ut nunc supponimus ex dictis in superioribus; ergo eadem ratione substantialis natura et ejus subsistentia unica actione fit. Probatur consequentia, tum quia sæpe diximus eandem proportionem servare modum subsistentiæ ad naturam substantialem, quam habet modus inhærentiæ ad naturam accidentalem; tum etiam qui sicut fit forma accidentalis inhærens, ita fit natura substantialis subsistens. Denique confirmatur, quia suppositum creatum est unum ens simpliciter ac per se; ergo una actione fit; ergo illa eadem actione, et ab eodem agente fit seu concreatur subsistentia.

4. In contrarium autem sumi potest argumentum ex mysterio Incarnationis, in quo videmus animam rationalem esse creatam eadem actione qua crearetur, si non esset Verbo unienda, et ejusdem speciei cum ac-

tionibus quibus aliæ animæ rationales creantur, ut suppono ex his, quæ late tractavi in 1 tomo tertiæ partis, disputatione 8, sect. 1; ergo creatio animæ, ut talis est, non terminatur ad subsistentiam animæ, sed ad solam existentiam; ergo oportet ut subsistentia alia actione seu alio modo fiat. Simile argumentum fieri potest de effectione totius humanitatis; et ad res omnes potest applicari. Nam Angelus, verbi gratia, posset nunc uniri hypostatice Deo quoad ipsius naturam, ut supponimus, et tunc desineret esse seu conservari subsistentia Angeli; conservaretur autem natura ejus eodem modo, et in eadem existentia in qua nunc conservatur; ergo est actio diversa illa, qua conservatur existentia, ab ea qua subsistentia conservatur, quandoquidem una cessante permanet alia; ergo etiam est diversa actio illa, qua res accipit existentiam, ab ea per quam subsistentiam recipit; nam actio productiva et conservativa eadem est, per se loquendo, si agens non varietur. Et confirmatur ratione physica; nam actiones variantur juxta distinctionem et necessitatem terminorum, eo quod actio nihil aliud sit quam dependentia termini ab agente, quæ formaliter est modus quidam ipsius termini, realiter vero est ipsemet terminus, ut progrediens ab agente; sed subsistentia est aliquid ex natura rei distinctum a re subsistente, et ab existentia ejus; ergo habet diversam dependentiam et emanationem ab agente; fit ergo per distinctam actionem.

5. Duobus modis intelligi potest actionem hanc esse unam vel plures: primo, quod ita sit una, ut sit indivisibiliter eadem, ita ut effectio subsistentiæ nihil in re addat effectioni naturæ et existentiæ ejus, quæ per subsistentiam terminatur. Alio modo intelligi potest effectio subsistentiæ aliquid addere actioni creativæ seu productivæ existentie rei. Hoc autem subdistingendum est, nam duobus modis potest accidere: primo, ut id quod addit effectio subsistentiæ, sit actio omnino distincta ab effectione existentie, quamvis ex natura rei sit conjuncta cum illa. Secundo, ut non sit actio distincta, sed veluti pars quædam ejusdem actionis, ita ut una tantum sit actio, quæ ad rem existentem et subsistentem terminatur, illa tamen non sit simplex, sed composita ex partiali modo, seu dependentia terminata ad existentiam, et alio partiali modo terminata ad subsistentiam. Sicut actio, qua continue fit calor ut duo,